

ระเบียบปฏิบัติ

ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แห่ง

คณะธรรมยุติกนิกาย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
๑๒๙ หมู่ ๓ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา
อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
ฝ่ายผลิต โทร. ๐-๒๘๐๐-๒๓๗๓-๔

ประกาศคณะธรรมยุต

เรื่อง ให้ใช้ระเบียบปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

คณะธรรมยุตมีระเบียบปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นจารีตธรรมเนียมเอกเทศ ตามที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวปวเรศวริยาลงกรณ์ และสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงกำหนดรูปแบบจำเพาะไว้หลายประการ อีกทั้งยังมีชุดกัณฑ์เทศน์ที่บูรพาจารย์ได้รจนาไว้เป็นแบบสำหรับแสดงในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สมควรที่จะได้สืบสานจารีตธรรมเนียมแห่งหมู่ให้สถาพร แต่ครั้งกาลสมัยล่วงผ่านไป ภิภุชสามเณร ชั้นหลังอาจไม่ทราบกระจ่างหรืออาจปฏิบัติเคลื่อนคลาดไปจากแบบธรรมเนียมเดิม

เพื่อเชิดชูอุปทานิยธรรมในหมู่คณะ และเพื่อเพิ่มพูนศรัทธาปสาทะแห่งพุทธบริษัทให้งอกงามไพโรจน์ ในการประชุมคณะกรรมการคณะธรรมยุต ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมตำหนักล่าง วัดบวรนิเวศวิหาร ได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการคณะธรรมยุตฝ่ายเผยแผ่จัดทำระเบียบปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยให้ประมวลข้อมูลและวิธีปฏิบัติในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอัฐมีบูชา ตามที่มีมาแต่เดิม พร้อมยกวางวิธีปฏิบัติในวันอาสาฬหบูชา วันอธิษฐานเข้าพรรษา และวันปวารณาออกพรรษารวมเข้าไว้ให้สมบูรณ์ด้วย

คณะกรรมการคณะธรรมยุต ในการประชุมครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมตำหนักล่าง ได้พิจารณาร่างระเบียบตามข้อเสนอของคณะอนุกรรมการคณะธรรมยุตฝ่ายเผยแผ่แล้ว

มีมติเห็นชอบและให้มีประกาศคณะธรรมยุต เรื่อง ให้ใช้ระเบียบปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อวัดทั้งหลายในคณะธรรมยุตทราบและให้พระอารามหลวง หรือวัดเจ้าคณะผู้ปกครองระดับอำเภอขึ้นไปถือปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแห่งคณะธรรมยุตพุทธศักราช ๒๕๖๑ ส่วนวัดอื่นนอกนั้นให้ปฏิบัติตามความเหมาะสมกับท้องถิ่น ดังรายละเอียดแจ้งในแนบท้ายประกาศ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๑

สมเด็จพระวันรัต

(สมเด็จพระวันรัต)

ปฏิบัติหน้าที่แทนเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

กำหนดการ
วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- วันมาฆบูชา
- วันวิสาขบูชา
- วันอัฐมีบูชา
- วันอาสาฬหบูชา
- วันอัฐิฐานเข้าพรรษา
- วันมหาปวารณาออกพรรษา

กำหนดการวันมาฆบูชา

ภาคเช้า

เวลา ๐๙.๐๐ น. ลงทำวัตรเช้า แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ ปุชากถา (กัณฑ์เช้า)

ภาคค่ำ

เวลา ๑๙.๐๐ น. ตีระฆัง ภิภษุสามเณรประชุมกันที่พระอุโบสถ/อุโบสถ
ทำวัตรค่ำแล้วสวดพระพุทธรมนต์

สูตรสวดพระพุทธรมนต์

๑. ชัดตำนาน (สมนตา จุกวาทเสสุ)	๒. ปุพพภาคนมการ (นโม ตสส)
๓. สรณคมณ (พุทฺธํ สรณํ)	๔. สีลุตฺเทศปจจ (ภาสิติมิทํ เตน ภควตา)
๕. สํเวควตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต (อิธ ตถาคโต โลก)	
๖. โคตมกเจติยธมฺมปริยาย (อภิณฺณาย โข โส ภควา)	
๗. ธมฺมจกฺกปฺวตฺตฺตฺตฺตฺต (เอวมเม สุตํ)	
๘. โอวาทปาฏิโมกฺษคาถา (อุทฺทิฏฺฐํ โข เตน ภควตา)	
๙. สุปุพฺพนหฺสฺตฺตคาถา (สุนกฺขตฺตํ สุมงฺคฺลํ)	
๑๐. สุขวาทจาณคาถา (ยํ ยํ เทวมนุสฺसानํ)	๑๑. สุมงฺคฺลคาถา (โหตุ สพุทฺ)

จบแล้ว ออกไปทำการบูชาและเวียนเทียนประทักษิณ ๓ รอบ ที่พระสถูปเจดีย์หรือพระอุโบสถ/อุโบสถ เสร็จแล้วกลับเข้ามาประชุมกัน ณ พระอุโบสถ/อุโบสถ/พระวิหาร/วิหาร/ศาลา

- แสดงพระธรรมเทศนา ตลอดคืน รวม ๑๒ กัณฑ์ และสวดรับเทศน์ในระหว่างตั้งแต่จบกัณฑ์ที่ ๑ ถึง จบกัณฑ์ที่ ๑๑ (จบกัณฑ์ที่ ๑๒ ไม่ต้องสวด) เสร็จแล้วสวด
- ปตฺติทานคาถา (ยา เทวตา)
- เทวตาอุยโยชนคาถา (ทุกฺขปฺปตฺตา)
- สุมงฺคฺลคาถา (สุนกฺขตฺตํ สุมงฺคฺลํ)
- ทำวัตรเช้า
- เสร็จพิธี

กำหนดการวันวิสาขบูชา

ภาคเช้า

เวลา ๐๙.๐๐ น. ลงทำวัตรเช้า แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ ปุชากถา (กัณฑ์เช้า)

ภาคค่ำ

เวลา ๑๙.๐๐ น. ตีระฆัง ภิกษุสามเณรประชุมกันที่พระอุโบสถ/อุโบสถ
ทำวัตรค่ำแล้วสวดพระพุทธรมณต์

สูตรสวดพระพุทธรมณต์

๑. ขัดตำนาน(สมนตา จกฺกวาเพสุ)	๒. ปุพฺพภาคนมการ (นโม ตสฺส ภควโต)
๓. สรณคมนปาร (พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ)	๔. นมการสิทฺธิคาถา (โย จกฺขุมา)
๕. รตนตตยปฺปณามคาถา (พุทฺโธ-ปภาวสิทฺธิยา)	๖. ตีรตนนมการคาถา (โย สนฺนินฺสิโน)
๗. สจฺจกิริยาคาถา (นตฺถิ เม)	๘. มหาการุณโก นาโถติอาทิกาคาถา
๙. นโมการอรุทฺทคาถา (นโม อรหโต)	๑๐. อคคปฺปสาทสุตฺต (เอวมเม สุตฺ)
๑๑. โอวาทปาฏิโมกฺขาทีปาร (อุทฺทิมฺหํ โข-สาสนนฺติ)	๑๑. สติปฏฺฐานปาร (อตฺถิ โข)
๑๓. มคฺควิมฺภคสุตฺต (เอวมเม สุตฺ)	๑๔. สุปฺพพณฺหสุตฺตคาถา (สุนฺกฺขตฺตํ)
๑๕. รตนตตยปฺปภาวาริยาจณคาถา (อรหํ สมฺมา)	๑๖. สุขาริยาจณคาถา (ยํ ยํ)
๑๗. โหตุ สพฺพํ	

จบแล้ว ออกไปทำการบูชาและเวียนเทียนประทักษิณ ๓ รอบ ที่พระสถูปเจดีย์ หรือพระอุโบสถ/อุโบสถ เสร็จแล้วกลับเข้ามาประชุมกัน ณ พระอุโบสถ/อุโบสถ/พระวิหาร/วิหาร/ศาลา

- แสดงพระธรรมเทศนา ตลอดคืน รวม ๙ กัณฑ์ และสวดรับเทศน์ในระหว่างตั้งแต่จบกัณฑ์ที่ ๑ ถึง จบกัณฑ์ที่ ๘ (จบกัณฑ์ที่ ๙ ไม่ต้องสวด) เสร็จแล้วสวด
- ปตฺติทานคาถา (ยา เทวตา)
- เทวตาอุยโยชนคาถา (ทุกฺขปฺปตฺตา)
- สุมงฺคฺลคาถา (สุนฺกฺขตฺตํ สุมงฺคฺล)
- ทำวัตรเช้า
- เสร็จพิธี

หมายเหตุ

- เมื่อจะเทศน์กัณฑ์ ๕ มัจจกัณฑ์กับวัตตนสูตร ให้(ภิกษุสามเณร) สวด๕มัจจกัณฑ์กับวัตตนสูตรก่อน
- เมื่อจะเทศน์กัณฑ์ อนัตตลักขณสูตรสูตร ให้(ภิกษุสามเณร) สวดอนัตตลักขณสูตรก่อน
- เมื่อจะเทศน์กัณฑ์ อาทิตตปริยายสูตร ให้(ภิกษุสามเณร) สวดอาทิตตปริยายสูตรก่อน

กำหนดการวันอัฐมีบูชา

ภาคเช้า

เวลา ๐๙.๐๐ น. ลงทำวัตรเช้า แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ ปุชากถา (กัณฑ์เช้า)

ภาคค่ำ

เวลา ๑๙.๐๐ น. ตีระฆัง ภิกษุสามเณรประชุมกันที่พระอุโบสถ/อุโบสถ
ทำวัตรค่ำแล้วสวดพระพุทธรมณฑ์

สูตรสวดพระพุทธรมณฑ์

๑. ชัดตำนาน (สมนตา จกฺวาเสสุ)	๒. ปุพฺพภาคนมการ (นโม ตสฺส)
๓. สรณคมปาส (พุทฺธ สรณํ)	๔. ปพฺพโตปมคาคา (ยถาปี เสลา)
๕. สัมเวทตฺถุปรีทีปกปาส (อิธ ตถาคโคโต)	๖. ฌมฺมนิยามสุตฺต (เอวมเม สุตฺติ)
๗. ติลกฺขณาทิกาคา (สพฺเพ สงฺขารา)	๘. อภินฺทปจฺจเวกฺขณปาส (อตฺถิ โข)
๙. วิปฺสฺสนาภุมิปาส (ปญฺจกฺขณธา)	๑๐. โมกฺขุปายคาคา (สพฺพตฺถุตฺตมํ)
๑๑. โหตุ สพฺพํ	

จบแล้ว ออกไปทำการบูชาและเวียนเทียนประทักษิณ ๓ รอบ ที่พระสถูปเจดีย์ หรือพระอุโบสถ/อุโบสถ เสร็จแล้วกลับเข้ามาประชุมกัน ณ พระอุโบสถ/อุโบสถ/พระวิหาร/วิหาร/ศาลา

- แสดงพระธรรมเทศนา ตลอดคืน รวม ๑๓ กัณฑ์ และสวดรับเทศน์ในระหว่างตั้งแต่จบกัณฑ์ที่ ๑ ถึง จบกัณฑ์ที่ ๑๒ (จบกัณฑ์ที่ ๑๓ ไม่ต้องสวด) เสร็จแล้วสวด
- ปตฺติทานคาคา (ยา เทวตา)
- เทวตาอุยฺโยชนคาคา (ทุกฺขปฺปตฺตา)
- สุมงฺคคาคา (สุนฺทฺตํ สุมงฺคลํ)
- ทำวัตรเช้า
- เสร็จพิธี

กำหนดการวันอาสาฬหบูชา

ภาคเช้า

เวลา ๐๙.๐๐ น. ลงทำวัตรเช้า แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ตามความเหมาะสม

ภาคค่ำ

เวลา ๑๙.๐๐ น. ตีระฆัง ภิภุสามเณรประชุมกันที่พระอุโบสถ/อุโบสถ
ทำวัตรค่ำแล้วสวดพระพุทธรมณฑ์

สูตรสวดพระพุทธรมณฑ์

๑. ขัดตำนาน (สมนตา จกกวาเสสุ)	๒. ปุพพภาคนมการ (นโม ตสส)
๓. สรณคมณ (พุทฺธํ สรณํ)	๔. รตนตตยบุปผามคคาถา (พุทฺโธ-ปภาวสิทฺธิยา)
๕. เขมาเขมสรณปริทีปิกาคาถา	๖. นมการสิทฺธิคาถา (โย จกฺขุมา)
๗. สจฺจกิริยาคาถา (นตฺถิ เม)	๘. รมมจกฺกปฺวตฺตนสุตฺตํ (เอวมเม สุตฺ)
๙. รตนตตยบุปภาวสิทฺธิคาถา (อรหํ ใหม)	๑๐. สุมงฺคคคาถา (โหตุ สพฺพิ)

จบแล้ว ออกไปทำการบูชาและเวียนเทียนประทักษิณ ๓ รอบ ที่พระสถูปเจดีย์ หรือพระอุโบสถ/อุโบสถ เสร็จแล้วกลับเข้ามาประชุมกัน ณ พระอุโบสถ/อุโบสถ/พระวิหาร/วิหาร/ศาลา

- แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์
- เสร็จพิธี

กำหนดการวันอธิษฐานเข้าพรรษา

ภาคกลางวัน

เวลา ๑๗.๐๐ น. (หรือเวลาที่เหมาะสม) ตักบาตรดอกไม้เพื่อภิกษุสามเณรนำไปบูชา
ปูชนียวัตถุ-ปูชนียสถานในวัด

ภาคกลางคืน (เฉพาะภิกษุสามเณร)

เวลา ๑๙.๐๐ น. ตีระฆัง ภิกษุสามเณรประชุมกันที่พระอุโบสถ/อุโบสถ ทำพิธีต่อไปนี้

๑. ทำวัตรค่ำ
๒. แสดงวัสรูปนายิกากถา ๑ กัณฑ์
๓. อธิษฐานเข้าพรรษา
๔. สวดพระพุทธรมณต์

สูตรสวดพระพุทธรมณต์

๑. ปุพพภาคนมการ (นโม ตสส)	๒. สรณคมน (พุทฺธํ สรณํ)
๓. นมการสีหิศาธา (โย จกขุมา)	๔. สจจกิริยาธาธา (นตฺถิ เม)
๕. มหาการุณิโก นาโถธาธาธา (มหาการุณิโก นาโถ)	๖. มงคฺลธาธา (อเสวนา)
๗. รตนปริตฺตธาธา (ยงฺกิลฺจิทฺตํ)	๘. เมตฺตปริตฺตธาธา (เมตฺตตฺถยฺจ สพฺพโลกฺสมิ)
๙. ขนฺธปริตฺตธาธา (วิรูปฺกฺเขหิ เม)	๑๐. สาราณียธมฺมสุตฺตํ (เอวมฺเม สุตฺตํ)
๑๑. ภิกฺขุอธิษฐานยธมฺมสุตฺตํ (เอวมฺเม สุตฺตํ)	๑๒. โพชฌมฺงคปริตฺตํ (โพชฌมฺงค สติสงฺขาโต)
๑๓. สุปฺพพณฺหสุตฺตธาธา (สุนกฺขตฺตํ)	๑๔. สุมงคฺลธาธา (โหตุ สพฺพํ)

๕. แจกเสนาสนะ

๖. แสดงสามัคคีธรรม (พิธีทำวัตร ขอขมาโทษ /ควรจัดเตรียมพาน
ดอกไม้ธูปเทียนแพใช้ในพิธีดังกล่าวด้วย)

- เสร็จพิธี

กำหนดการวันมหาปวารณาออกพรรษา

ภาคเช้า

เวลา ๐๙.๐๐ น. ลงทำวัตรเช้า แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ตามความเหมาะสม

ภาคค่ำ

เวลา ๑๙.๐๐ น. ตีระฆังภิกษุสามเณรประชุมกันที่พระอุโบสถ/อุโบสถทำพิธีต่อไปนี้

๑. ทำวัตรค่ำ
๒. ตั้งญัตติปวารณา
๓. ปวารณา
๔. สวดพระพุทธรมณฑ์

สูตรสวดพระพุทธรมณฑ์

๑. ปุพพภาคนมการ (นโม ตสฺส)	๒. สัจจกิริยาคาถา (นตฺถิ เม)
๓. สีลุตฺตเทสปาจ (ภาสิตฺมิทํ เตน)	๔. โอวาทปาฏิโมกฺขคาถา (อฺหุทฺธิฏฺฐํ โข)
๕. ตายนคาถา (ฉินฺท โสตํ)	๖. ขนฺธปริตตคาถา (วิรูปฺกฺเขทฺธิ เม)
๗. เมตตปริตตคาถา (เมตตฺถจฺจ สพฺพโลกสมฺมึ)	๘. โพชฌนฺคปริตตํ (โพชฌนฺจโค สติสงฺขาโต)
๙. สุปฺพุพฺพณฺหสฺสุตตคาถา (สุนฺกฺขตฺตํ)	- เสร็จพิธี

๕. อ่าน มหามกุฏราชวารสส ปตฺติทานคาถา (ทั้งภาษาบาลี และคำแปล)

๖. สดับปกรณ์อุทิศถวายเป็นพระราชกุศลแก่ พระบาทสมเด็จพระ

พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔

- เสร็จพิธี

ธรรมเนียมถวายพระราชกุศล แต่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันมหาปวารณา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ทรงตั้งธรรมเนียมนี้ขึ้น เมื่อต้นรัชกาลที่ ๕ เพื่อถวายพระราชกุศลแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในโอกาสกฐิตสมัยคล้ายวิถีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งตรงกับวันมหาปวารณาของทุกปี ดังปรากฏในตำนานวัดบวรนิเวศว่า “เมื่อถึงสุรทินตรงกับวันสวรรคต ได้ทรงนัดพระเถระต่างวัดถวายของกลางที่วัดนี้ พร้อมกับทรงบำเพ็ญพระกุศลทักษิณานุปทานถวายส่วนพระองค์ แต่ไม่ได้ทรงนัดทั่วไป ดูเหมือนเฉพาะพระที่ทรงนิมนต์มาในการพระกุศลนั้น บางทีจะเป็นแต่ทรงนิมนต์มาในการพระกุศล แลทรงถวายของกลางส่วนพระองค์ พระเถระผู้รับนิมนต์เห็นอย่างนั้น ต่อมาพลอยถวายบ้างก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามธรรมเนียมนี้ไม่ได้มีติดต่อมา คงมีแต่การพระกุศลทักษิณานุปทาน” (ตำนาน/๖๗)

ตามความในตำนานวัดบวรนิเวศเข้าใจว่า ธรรมเนียมทักษิณานุปทานถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ดังกล่าวนี มีเป็น ๒ ส่วน คือ พิธีส่วนรวมของคณะที่พระเถระานุเถระจากต่างวัดมารวมประชุมทำที่วัดบวรนิเวศโดยมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ทรงเป็นประธานส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเป็นพิธีบำเพ็ญกุศลถวายเป็นการส่วนพระองค์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ พระองค์นั้น ที่ในตำนานวัดบวรนิเวศกล่าวว่า ธรรมเนียมนี้ไม่ได้มีติดต่อมานั้น คงหมายถึงธรรมเนียมที่พิธีส่วนรวม ส่วนธรรมเนียมที่เป็นพิธีส่วนพระองค์ในฐานะเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศนั้น ยังคงมีสืบมาในวัดบวรนิเวศจวบจนบัดนี้

ธรรมเนียมนี้ เมื่อครั้งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ที่วัดบวรนิเวศมีพิธีการ ดังนี้

จัดเครื่องทองน้อย ๕ งาม สำหรับบูชาพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ หนึ่งสำรับ

เวลาเช้า พระสงฆ์ลงพระอุโบสถ ทำวัตรเช้า และแสดงพระธรรมเทศนา ตามปกติ ตอนท้ายพระธรรมเทศนา พรรณนาพระคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ โดยย่อพอเชิดชูพระเกียรติคุณว่า “อนึ่ง วันนี้เป็นวันตรงกับวันสวรรคตแห่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯลฯ”

เทศน์กัณฑ์บ้าย และสอนศิษย์วัดในตอนเย็นก็เช่นเดียวกัน

เวลาค่ำ พระสงฆ์ลงพระอุโบสถ ทำวัตรค่ำจบแล้ว ภิกษุทั้งหลายเข้านั่งตามที่ พระเถระรูปหนึ่งขึ้นธรรมาสน์ปาติโมกข์ สวดปวารณา แล้วภิกษุทั้งหลายหันหน้าไปสู่พระประธาน นั่งกระหย่งประณมมือ หนท มยี้ ตั้งนโม ๓ จบแล้วหันหน้าเข้าที่ทางเดิน ว่าคำปวารณาตามลำดับพระราชาตั้งแต่พระเถระจนถึงพระนวกะ (ในระหว่างว่าคำปวารณานั่งกระหย่งตลอดเวลา) เสร็จแล้วขยายแถวหันหน้าไปสู่พระประธานสวดมนต์ถวายพระราชากุศล ดังนี้

นโม, นตถิ เม, สีสุทเทสปช, โอวาทปาติโมกขคาถา (สวดเพียงจบคาถา และไม่ **หนท มยี้**), **ตายนคาถา, เมตตปริตต, ขนธปริตต, อรณฺเณ** (ไม่ต้อง **หนท มยี้**), เพียงเท่านั้นเป็นเสร็จพิธี (แล้วมีลำดับปกรณ์พิเศษส่วนพระองค์ถวายพระราชากุศลต่อไป)

มาถึง พ.ศ.๒๔๖๓ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงรื้อฟื้นธรรมเนียมถวายพระราชากุศลแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ในส่วนของคณะขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส มีพระดำรัสแก่วัตรธรรมยุติกาทิ้งหลายว่า

พระสงฆ์คณะนี้ ปฏิบัติพระธรรมวินัยอยู่ในบัดนี้ ตามวิธีสืบเนื่องมาแต่ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งขึ้นไว้ในครั้งทรงผนวชและเป็นคณาจารย์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น มีพระราชอัธยาศัยตรงๆ จะทรงทำอะไรโปรดทำจริงๆ ในสมัยที่ทรงผนวชอยู่ ได้ทรงเรียนพระปริยัติธรรมแตกฉาน ทรงเห็นการปฏิบัติของพระสงฆ์ในครั้งนั้นไม่ถูกต้องตามนั้น

บ้าง ย่อหย่อนจากนั้นบ้าง ได้ทรงปฏิบัติเข้าหาวิธีที่ทรงเห็นว่าถูก และทรงชักนำบริษัทให้ปฏิบัติตาม ในครั้งนั้นการปฏิบัติพระศาสนายังไม่เป็นโนสัดแก่ตน การทำแพกเพื่อนไม่เพียงขวางนัยน์ตาของคนทั้งหลาย อันจะพึงฝ่าฝืนจนจิต บางอย่างกระเทือนถึงทางราชการก็มี เป็นการนำหवादอยู่ไม่เป็นกิจอันจะพึงทำสะดวก แต่เพราะพระองค์เป็นผู้ใคร่ธรรมจริงๆ และมีพระอัธยาศัยเป็นมาอย่างนั้น จึงไม่ทรงหวั่นต่ออุปสรรคได้ทรงแก้ไขการปฏิบัติดีขึ้นโดยลำดับมา จัดตั้งสำนักขึ้นได้ ในเวลานั้นในการชักนำพวกคฤหัสถ์ ได้ทรงจัดการธัมมัสสวนะในวันพระปกติ และในวันบูชา ทรงเทศนาสั่งสอนให้เข้าใจ ให้สมาทาน ให้อาจหาญ ให้ร่างเรง ในธรรมที่ในครั้งนั้นกำลังเสื่อม ทรงมุ่งจะนำให้ตั้งในธรรมานุธรรมปฏิบัติเป็นเบื้องต้น ในสมัยสิ้นรัชกาลที่สาม เป็นคราวที่คับขันแห่งราชการแผ่นดิน เนื่องด้วยการต่างประเทศ พระองค์ได้ทรงศึกษาภาษาและกิจการต่างประเทศมา ในเวลาที่ทรงผนวช เป็นผู้อันจะพึงปรารถนาอย่างเอก ท่านผู้เป็นประธานแห่งราชการแผ่นดิน ในบัดนี้ พึงเรียกว่ารัฐบาล จึงกราบบังคมทูลอาราธนาเพื่อเสด็จ เถลิงถวัลยราชสมบัติปกครองแผ่นดิน และในเวลานั้น ถ้าพระองค์ไม่ได้ทรงครองแผ่นดิน พระสงฆ์สำนักนี้ยังจักตั้งมั่นคงอยู่ได้ หรือจักถึงวิบัติยังไม่แน่ สุดแต่ท่านผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินจะทรงเคารพยำเกรงในพระศาสนาเพียงไร พระองค์ทรงเพ่งประโยชน์อันใหญ่แห่งคนทั้งหลายมากเป็นเบื้องต้น ทรงรับอาราธนาแล้ว ทรงลาผนวชแล้วเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ นับรัชกาลเป็นที่สี่ ในฝ่ายราชการแผ่นดินได้ทรงจัดราชการให้เป็นไปตามสมัย มีทำพระราชไมตรีและเปิดการค้าขายกับต่างประเทศเป็นข้อใหญ่ ยังสยามรัฐให้จำเจริญ และตั้งยั้งยืนมาตลอดเวลาของพระองค์ ในฝ่ายพระศาสนาได้พระราชทานความเป็นโนสัดแก่ตนในอันปฏิบัติกิจพระศาสนาตามที่เห็นว่าจะอย่างไรถูกแก่ภิกษุทั้งหลาย เพราะอย่างนี้ พระสงฆ์คณะนี้จึงได้ความสะดวกใจในอันปฏิบัติพระธรรมวินัย ตั้งอยู่และแพร่หลายสืบมา จนได้ความรับรองในราชการเป็นคณะหนึ่งเรียกว่าคณะธรรมยุติกนิกาย ตั้งแต่รัชกาลที่สี่มาแล้ว เช่นนี้แลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นับว่าเป็นต้นเดิมของพระสงฆ์นิกายนี้ พระสงฆ์ผู้มีในภายหลังได้รับศึกษาอบรมมาจาก

ศิษย์และอนุศิษย์ของพระองค์ ปฏิบัติตามวิธีอันพระองค์ทรงตั้งขึ้นไว้ ก็จัดว่าเป็นอนุศิษย์ของพระองค์ด้วย พระองค์ทรงสมควรจะได้รับความนับถือและปฏิการของพระสงฆ์ผู้เป็นอนุศิษย์ทั่วไป

บัดนี้ ได้ยกความข้อนี้ขึ้นหาหรือในที่ประชุมเถรสมาคมคณะธรรมยุติกนิกายเถรสมาคมลงมติเห็นชอบร่วมกันว่า พระองค์มีวันประสูติและวันสวรรคตร่วมกันในวันมหาปวารณา วันนี้นับว่าเป็นอภิลักขิตสมัยของพระองค์ ทั้งเป็นโอกาสอันเหมาะสมดี จึงจัดตั้งธรรมเนียมถวายพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันมหาปวารณาประจำปีขึ้นไว้ มีรายการดังต่อไปนี้

เมื่อถึงวันมหาปวารณา พึงทำการบูชาพระรัตนตรัยเป็นพิเศษจากวันปรกติในตอนเช้าจัดดอกไม้สดและจุดเทียนบนที่บูชาในพระอุโบสถเป็นของบูชาพระรัตนตรัย ถ้ามีแก่ใจยิ่งกว่านั้นพึงจัดที่สักการะอีกส่วนหนึ่ง เชิญพระบรมรูปแห่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นตั้งด้วย เทศนาเข้าเย็น พรากรถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงบำรุงพระธรรมวินัยขึ้นในครั้งทรงผนวชแล้วชักชวนภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกาผู้ได้รับประโยชน์จากนั้นถวายพระราชกุศล ในตอนค่ำรายพระที่ปรอบพระอุโบสถหรือเพียงเอกเทศถึงเวลาพระสงฆ์ประชุมนมัสการพระรัตนตรัย คือ ทำวัตรและทำปวารณาตามวินัยนิยมแล้ว สวดมนต์ทำยปวารณาตามเคยของวัดก่อนหรือจะเพิ่มเป็นพิเศษขึ้นบ้างก็ตาม แล้วจัดภิกษุรูปหนึ่งให้อ่านคาถาอุทิศถวายพระราชกุศลด้วยทำนองสรภัญญะ ในนามของพระสงฆ์เป็นเสร็จการเพียงเท่านั้น

จงเข้าใจว่า การที่ให้สวดรูปเดียวนั้น ทำการจับใจมากกว่าสวดพร้อมกัน และการกำหนดระเบียบทำบูชานั้น พง์วัดที่ตั้งเป็นปึกแผ่น อาจทำทุกปี ส่วนวัดที่มีกำลังน้อยพึงทำตามใจ โดยที่ สุดไม่จัดอะไรเลยเป็นแต่อ่านคาถาถวายพระราชกุศลในทำยปวารณาก็พอ วัดที่มีแก่ใจแต่ไม่มีพระบรมรูป จงบอกขอมมา ถ้าทำทันจักส่งไปให้ตั้งแต่ปีนี้

ถ้าวัดทั้งหลายรักษาธรรมเนียมนี้ให้ยั่งยืนสืบไป พวกภิกษุผู้บวชในภายหลัง จักรู้พระคุณูปการและจักยังความนับถือพระองค์ให้เกิดขึ้น นี้จักเป็น

อธิษฐานธรรม ล่วงกาลนานไกล พวกภิกษุภายหลังไม่รู้ว่าคุณะของตนได้เป็นมา
อย่างไร จักเป็นทางเสื่อมทราม

วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๓

มหามกุฏราชวรสส ปตติทานคาถา

คำแปล

คาถาถวายพระราชกุศล แต่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จัดภิกษุรูปหนึ่งให้อ่านคาถาอุทิศถวาย
พระราชกุศลนี้ ด้วยทำนองสรภัญญะ ในนาม
ของสงฆ์ และคำแปลด้วย เสร็จแล้ว
สดับปกรณ์อุทิศถวายเป็นพระราชกุศล แต่
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔
เป็นเสร็จพิธี (วันมหาปวารณาออกพรรษา)

มหามกุฏราชวรสส ปตติทานคาถา

มหาปวารณาทานิ	สมปตตทา กาลโต อัย
ยสส์ ชาโต महाराजा	มหามกุฏสว्हโย
อิธ ฌมมं จริตวาน	ยสฺสยจ ตุสฺสिํ คโต
ฌมมยุตติกวาทินิ	โย โน ปุพฺพวงคโม อหุ
วहेสิ ราชภารณจ	สฺยามานं ฐฏฐวฑฺฒโน
ฌมมิโย เจว โย อตฺถโ	โย จตฺถโ โลกियो มโต
นิปฺพาเทสิ อุโภเปยเต	นิจจํ หิตสุเชสโก
ภิกฺขุสงฺฆเ อยนทานิ	ตสฺโสปการโจทิต
วินยานุคฺคเหเนว	สมาคนตฺวาน เอกโต
พฺพุทธํ ฌมมณฺจ สงฺฆณฺจ	อฺุตตมํ รัตนตฺตยํ
วณฺทิตฺวา ปุชฺยิตฺวาน	ปฺวาเรตฺวา ยถาวีริ
สณฺจินิตฺวา ตโต ปุณฺณํ	วิวิญฺญภาคิยํ กตํ
ตสฺส อาทิสฺสเต ปตฺตี	กฺลยาณเณว เจตสา
ยณฺจณฺณํ ภิกฺขุสงฺฆเณ	ปุณฺณํ กาเลน สณฺจิตํ
จตฺตุนนํ สงฺฆกมฺมานํ	สกกจฺจกรเณนปี
ลาภํ ยสํ อคเณตฺวา	ฌมฺมานุวตฺตเนนปี
สีลานํ ปุรเณนาปี	อินฺทริยทมเนนปี
สวณฺณโนปเทสาย	สทฺธมฺมปริยตฺติยา
ปาจรารณฺสชฺฌาย	อตฺถวิจารเณหิปี
ปเรสํ อตฺถธมฺมานํ	วากฺนากเณหิปี
นิพฺพทํ พุทฺธเจเตยฺสุ	ปุชาทิกฺรเณนปี
ฌมมสฺสวณฺกาเลสฺสุ	เทสนาสวเนหิปี
สมาธิลาณฺสาเจยฺสุ	กมฺมฏฺฐาเนสุ เกสฺสุจิ

อาโยคมนสีการ	วายามภาวนาหิปี
อโถ สพรหมจารีนี้	ปจฺจยानุคฺคเหนปี
พทุธเทสิตมคฺเคน	สยํ คนฺตฺวา ยถาพลํ
อณฺเณเปยตถ นียุณฺชิตฺวา	สทฺธมฺมทีปเนนปี
อิจฺเจวรูปกมฺเมหิ	สุกฺขเขตเต พุทฺธสฺสเน
สณฺจินิตฺวาน ตมฺปฺญณํ	ภิกฺขุสงฺໄໝ สคารໄວ
ปรเมนໄທ มหाराชา	มหามกฺกุสฺสวหโย
ธมฺมยุตฺติกฺวาทีนํ	โย โน ปุพฺพกโม อหุ
วหฺเสสิ ราชการณฺจ	สฺยามานํ รมฺมจฺจทฺมໄນ
ธมฺมိໄຍ เจว โย อตໄถ	ໄຍ จตໄถ โลกิໄຍ มໄຕ
นิปฺผาเทสิ อໄภเปยเต	นิจฺจํ หิตฺสุเชสໄก
ตสฺส อาทิสฺสเต ปตฺตี	กฺลฺยาณฺเนว เจตສາ
ทีฆรตฺตํ หิตฺยสฺส	จານໄສ อຸປກປປູຕີ ๓

คำแปล

คาถาถวายพระราชกุศล แต่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

บัดนี้ ดิถีมหาปวารณานี้ มาถึงเข้าแล้วโดยกาล ในดิถีใดเล่า สมเด็จพระมหามกกุฎมหาราชประสูติแล้ว ในดิถีใดเล่าด้วย ทรงประพาศิธรรมในโลกนี้แล้ว เสด็จไปสู่ดุสิตสวรรค์แล้ว ท่านพระองค์ใดเล่า ได้เป็นต้นเดิมแห่งพวกข้าพเจ้าผู้ธรรมยุติกา และได้ทรงนำราชอาณาจักรยังสยามรัฐให้จำเริญ ทรงเป็นผู้แสวงหาประโยชน์สุขเป็นนิตย์ ได้ทรงยังประโยชน์อันเนื่องด้วยธรรมและประโยชน์อันจัดเป็นคติโลก แม้ทั้งสองประการให้สำเร็จแล้ว

บัดนี้ ภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ อันพระคุณูปการของท่านเตือนใจแล้ว มาประชุมพร้อมกันแล้ว อภิวัตบุชาพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นพระรัตนตรัยสูงสุดแล้ว ปวารณาตามวิธีเป็นการอนุเคราะห์พระวินัยแล้ว สั่งสมบุญทำให้เป็นส่วนวิภูฏคามิกุศลเพราะปฏิบัตินั้นแล้ว อุทิศส่วนกุศลนั้นถวายด้วยน้ำใจอันงาม แต่สมเด็จพระมหามกุฏมหาราชพระองค์นั้น

อนึ่งบุญอันใด อย่างอื่นจากนี้ ที่ภิกษุสงฆ์ได้สั่งสมมาโดยกาล ด้วยกระทำสังฆกรรมทั้งสี่โดยเคารพก็ดี ด้วยไม่เห็นแก่ลาภยศตั้งใจประพฤติตามธรรมก็ดี ด้วยรักษาศีลให้บริบูรณ์ก็ดี ด้วยรักษาอินทรีย์เป็นการฝึกใจก็ดี ด้วยเรียนพระสัทธรรมพร้อมทั้งคำอธิบายในอรรถกถาก็ดี ด้วยเล่าจาพระบาลีท่องสวดและพิจารณาเพื่อความก็ดี ด้วยบอกและกล่าวอรรถธรรมแก่ผู้อื่นก็ดี ด้วยกระทำกิจวัตรมีบูชาเป็นต้นที่พระพุทฺธเจดีย์เนื่องนิศย์ก็ดี ด้วยเทศนาและสดับธรรมในกาลเป็นที่ฟังธรรมก็ดี ด้วยหมั่นประกอบกระทำในใจ พากเพียรเจริญภาวนาในกรรมฐานบางอย่างที่พึงจะบำเพ็ญให้สำเร็จสมาธิและวิปัสสนาก็ดี ด้วยอนุเคราะห์แก่เพื่อนสหพรหมจารีด้วยปัจจัยลาภก็ดี ด้วยปฏิบัติตามทางที่พระพุทฺธเจ้าทรงแสดงไว้ด้วยตนเองตามกำลัง และแสดงธรรมสั่งสอนประกอบผู้อื่นไว้ในทางนั้นด้วยก็ดี ภิกษุสงฆ์มีเคารพสั่งสมบุญนั้นในพระพุทฺธศาสนาอันเป็นเขตดี ด้วยกิจทั้งหลายมีประการอย่างนั้นแล้ว อุทิศส่วนกุศลถวายด้วยน้ำใจอันงามแต่สมเด็จพระปรเมนทรมหามกุฏมหาราช ผู้เป็นต้นเดิมของพวกข้าพเจ้าผู้ธรรมยุติกและผู้ทรงราชภาระยังสยามรัฐให้จำเริญ ผู้ทรงแสวงหาประโยชน์สุขเป็นนิศย์ ทรงยังประโยชน์อันเนื่องด้วยธรรมและประโยชน์ที่จัดเป็นคติโลก แม้ทั้งสองประการให้สำเร็จ ขอส่วนกุศลที่อุทิศถวายนั้น จงสำเร็จแต่พระองค์โดยฐานะซึ่งจะพึงเป็นได้เพื่อประโยชน์เกื้อกูลตลอดกาลนาน เทอญ.

พระธรรมเทศนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดพิมพ์เผยแพร่โดยคณะธรรมยุต

- ชุดพระธรรมเทศนาที่ใช้แสดงในวันมาฆบูชา จำนวน ๑๔ กัณฑ์
- ชุดพระธรรมเทศนาที่ใช้แสดงในวันวิสาขบูชา จำนวน ๑๐ กัณฑ์
- ชุดพระธรรมเทศนาที่ใช้แสดงในวันอัฐมีบูชา จำนวน ๑๖ กัณฑ์
- ชุดพระธรรมเทศนาที่ใช้แสดงในวันอาสาฬหบูชา จำนวน ๒ กัณฑ์
- วัสดุปณายิกากถาที่ใช้แสดงคืนวันอธิษฐานเข้าพรรษา ๑ กัณฑ์
- อัตตโฆทานกถาที่ใช้แสดงในวันมหาปวารณาออกพรรษา (เช้า) ๑ กัณฑ์
- มหามกุฏราชวรสส ปตติทานคาถา ใช้แสดงคืนวันมหาปวารณาออกพรรษา ๑ กัณฑ์

**พระธรรมเทศนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
จัดพิมพ์เผยแพร่โดยคณะธรรมยุต**

ชุดพระธรรมเทศนาที่ใช้แสดงในวันมาฆบูชา จำนวน ๑๔ กัณฑ์

กัณฑ์ที่	ชื่อกัณฑ์	ผู้ทรงนิพนธ์/ผู้แต่ง
ภาคเช้า		
	ปูชากถา (กัณฑ์เช้า)	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
ภาคค่ำ		
๑	มาฆบูชากถา (กัณฑ์ศักราช-โอวาทปาติโมกข์)	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
(กัณฑ์ใดกัณฑ์หนึ่ง)	มาฆบูชากถา (กัณฑ์ศักราช-พระพุทธคุณ)	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
๒	ปูชากถา-จาตุรงคสันนิบาต	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์
๓	กึ่งกาลาตัน (ขนต์---ปรม วนนติ พุทธาติ)	พระสุพจนมุนี (ผิน สุวโจ) วัดบวรนิเวศวิหาร
๔	สมณกถา	พระสุพจนมุนี (ผิน สุวโจ) วัดบวรนิเวศวิหาร
๕	ปาปากรณกถา	พระสุพจนมุนี (ผิน สุวโจ) วัดบวรนิเวศวิหาร
๖	กุสลกถา	พระสุพจนมุนี (ผิน สุวโจ) วัดบวรนิเวศวิหาร
๗	สัจจิตปริโยทปนกถา	พระสุพจนมุนี (ผิน สุวโจ) วัดบวรนิเวศวิหาร
๘	อนุปวาทกถา	พระอมรโมลี (เสงี่ยม จินณาจาโร) วัดบวรนิเวศวิหาร
๙	ภัตตกถา	พระมหาเขียน จิตสีโล ป.ธ.๘ วัดบวรนิเวศวิหาร
๑๐	ปนต์เสนาสนกถา	พระมหาเขียน จิตสีโล ป.ธ.๘ วัดบวรนิเวศวิหาร
๑๑	อธิจิตตกถา	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
๑๒	เอตตาวตวา	สำนวนเก่า ตามแบบที่ใช้ในวัดบวรนิเวศวิหาร

ชุดพระธรรมเทศนาที่ใช้แสดงในวันวิสาขบูชา จำนวน ๑๐ กัณฑ์

กัณฑ์ที่	ชื่อกัณฑ์	ผู้ทรงนิพนธ์/ผู้แต่ง
๑ (กัณฑ์ใดกัณฑ์หนึ่ง)	วิสาขบูชากาลา (กัณฑ์ศักราช-อภิสิมโพธิ)	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
	วิสาขบูชากาลา	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
	(กัณฑ์ศักราช-พุทธคุณ ๓-ประโยชน์ ๓)	
๒	วิสาขบูชากาลา (กัณฑ์ศักราช-พุทธคุณ)	สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์
๓	บูชา-ชาติกาลา	พระอมรโมลี (เสงี่ยม จินณาจาโร) วัดบวรนิเวศวิหาร
๔	ทุกกรกิริยาและอภิสิมโพธิกาลา	พระสุพจนมณี (ผิน สุวโจ) วัดบวรนิเวศวิหาร
๕	เทศนาธิษฐานและอัมมจักกัปปวัตตนสูตร	พระสุพจนมณี (ผิน สุวโจ) วัดบวรนิเวศวิหาร
๖	อนัตตลักขณสูตร	พระสุพจนมณี (ผิน สุวโจ) วัดบวรนิเวศวิหาร
๗	อาทิตตปริยายสูตร	พระสุพจนมณี (ผิน สุวโจ) วัดบวรนิเวศวิหาร
๘	ปรินิพพาน	พระสุพจนมณี (ผิน สุวโจ) วัดบวรนิเวศวิหาร
๙	เอตตาวตทา	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์

ชุดพระธรรมเทศนาที่ใช้แสดงในวันอัฐมีบูชา จำนวน ๑๖ กัณฑ์

กัณฑ์ที่	ชื่อกัณฑ์	ผู้ทรงนิพนธ์/ผู้แต่ง
ภาคเช้า		
	ติลลิกขณกถา (กัณฑ์เช้า)	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
ภาคค่ำ		
๑ (กัณฑ์ใดกัณฑ์หนึ่ง) (กัณฑ์ใดกัณฑ์หนึ่ง)	วิสาขอัฐมีบูชา (กัณฑ์ศักราช-การเข้าถึงพระรัตนตรัย)	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
	วิสาขอัฐมีบูชา (กัณฑ์ศักราช-พิจารณาไตรลักษณ์)	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
	วิสาขอัฐมีบูชา (กัณฑ์ศักราช-ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา)	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
๒	ธาตุวิภังชกถา	สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์
๓	ทานมัย	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
๔	สีลมัย	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์
๕	ภาวนามัย	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์
๖	อปลายนมัย	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์
๗	เวยยาวัจจมัย	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์
๘	ปัตติทานมัย	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์
๙	ปัตตานุโมทนามัย	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์
๑๐	อัมมเทสนามัย	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์
๑๑	อัมมัสสวนมัย	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์
๑๒	ทิวฏฐุกรรม	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์
๑๓	เอตดาวตตา	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์

พระธรรมเทศนาที่ใช้แสดงในวันอาสาฬหบูชา

กัณฑ์ที่	ชื่อกัณฑ์	ผู้ทรงนิพนธ์/ผู้แต่ง
ภาคเช้า		
(กัณฑ์ใดกัณฑ์หนึ่ง)	วิสสวาสกถา	สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์
	จิตตสังขุมกถา	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
ภาคค่ำ	(คืนวันเข้าพรรษา)	
	วิสสุปนายิกากถา	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์

พระธรรมเทศนาที่ใช้แสดงในวันมหาปวารณาออกพรรษา

กัณฑ์ที่	ชื่อกัณฑ์	ผู้ทรงนิพนธ์/ผู้แต่ง
ภาคเช้า	อรรถโฆทกถา	สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
ภาคค่ำ	มหามกุฏราชวรสูส ปตติทานคาถา	สมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐ์

